

Jeroným Pražský (†1416) - první český filosof? Myšlení a dva životy středověkého intelektuála a mučedníka české reformace

24. května 2016

Akademické konferenční centrum
Husova 4a, Praha 1

Symposium pořádají Collegium Europaeum FF UK & FLÚ AV ČR a Oddělení
pro studium antického a středověkého myšlení FLÚ AV ČR

ABSTRAKTY PŘEDNÁŠEK

Ten druhý mučedník. Ikonografie Jeronýma Pražského v prvním století husitismu *Milena Bartlová (Vysoká škola uměleckoprůmyslová v Praze)*

Dochovaná zobrazení Jeronýma Pražského v období před rozšířením luterství se omezují na pouhých několik případů. Byl zobrazován především jako mučedník na kostnické hranici, téměř stejný jako sám Hus. Zůstával stále tím druhým, avšak ve srovnání s ostatními světcí utrakvistů měl privilegované postavení.

Svatý Jeroným Pražský

Ota Halama (Evangelická teologická fakulta Univerzity Karlovy)

Úkolem tohoto příspěvku je sledovat druhý život mistra Jeronýma Pražského v kontextu pramenů svátku 6. července z let 1416–1620. Jeronýma si proto budeme všimnout především jako mučedníka a světce českých nekatolíků (utrakvistů, bratří a luteránů) a pokusíme se rovněž vystihnout rozdíly mezi tradováním jeho památky a tehdy dominující památky husovské.

Realistická logika v díle Jeronýma Pražského: Řešení sofismat v disputaci s Blažejem Vlkem

Miroslav Hanke (Filosofický ústav AV ČR), Ota Pavlíček (Filosofický ústav AV ČR a Collegium Europaeum FF UK & FLÚ AV ČR)

Korpus dochovaných Jeronýmových textů je relativně úzký a v rámci něj je jen velmi málo prostoru věnováno přímo logické problematice. Disputace s Blažejem Vlkem (z roku 1409) obsahuje z tohoto hlediska netypickou trojici sofistických argumentů. Ve scholastické logice jsou standardně „sofismata“ zdánlivě korektními důkazy nepřijatelných závěrů, přičemž jejich řešení spočívá v důkazu, že není nutno uznat závěr, protože některý z argumentačních kroků je vadný. Nakolik je řešení sofismat součástí

výuky logiky, jedná se o aplikaci principů logické analýzy. V případě Jeronýmovy disputace s Blažejem Vlkem však není primárním kontextem řešení sofistmat logická analýza, ale řešení ontologické otázky („Utrum universalia sunt ponenda“) a závěrem sofistických argumentů je (pro Jeronýma nepřijatelná) neexistence univerzálií a idejí. Příspěvek si klade za cíl představit téma sofistmat v bohemikálním kontextu a prezentovat pracovní návrh (re-)edice dané části disputace mezi Jeronýmem a Blažejem a rekonstruovat logické a ontologické základy Jeronýmova řešení Blažejem předložených sofistmat.

„Řecký argument“ Jeronýma Pražského v českém církevně-politickém kontextu

Petr Hlaváček (Collegium Europaeum FF UK & FLÚ AV ČR)

Jeronýmův kostnický výrok o řeckém původu Čechů („Bohemi descendissent a Graecis“) je většinou interpretován jakožto zřejmý a přímočarý odkaz na východní kořeny českého křesťanství. Historie české reflexe řeckého dědictví je ovšem mnohem starší a mnohvrstevnatější, zahrnuje například svérázný dialog s řeckou imperiální tradicí i hledání řeckých impulsů české etnogeneze. Již za posledních Přemyslovců byl český panovník stylizován do úlohy nového Alexandra Velikého a tím i dědice „řecké slávy“, kroniky karlovského období pak kladou vznik Slovanů/Čechů do přímé souvislosti s Řeky. Zdá se, že „řecký argument“ sloužil českým intelektuálům zejména jako nástroj k podpoře církevně-politické teorie o „translatio imperii ad Bohemos“, tj. převzetí Svaté říše římské Čechy jakožto novým „říšským národem“; a samozřejmě i jako odkaz k existenci jiné než římské varianty katolicity (univerzality) církve. V tomto kontextu je třeba interpretovat i Jeronýmovo povědomí o jakémisi intimním řecko-českém sepětí, které se v prostředí české utrakvistické církve soustavně objevovalo po celé 15. století. Přednáška bude pokusem o nové nastínění pozdně středověké tradice této české církevně-politické instrumentalizace „řeckého argumentu“, a to včetně interpretace Jeronýmových „řeckých“ motivací.

M. Jeroným Pražský v českém dějepisectví 19. a 1. pol. 20. století a František M. Bartoš

Jaroslav Hrdlička (Husitská teologická fakulta Univerzity Karlovy)

Profesor František Michálek Bartoš (1889-1972), žák profesorů V. Novotného (Praha) a H. Finkeho (Freiburg in Br.), byl předním českým historikem a husitologem. Jako historik Gollovy „školy“ navazoval na pojetí dějin F. Palackého, T. G. Masaryka a především V. Novotného. Historikovo dílo je rozsáhlé a mnohvrstevné. Zahrnuje stovky připomínek událostí, osobností a akcí v denním tisku i drobné příspěvky a větší studie v odborných periodikách. Dalo vyrůst i překladům, edicím a knižním syntézám dějin. Historik svým životem i dílem usiloval zachytit proud dějin lidského myšlení, vedoucí po staletí ke skutečně tvůrčí svobodě, ale i k relačně pochopené demokracii ve stopách světců a kacířů, bojovníků a mučedníků. Na základě pramenů, děl domácích a zahraničních historiků se tématem pro badatelskou a publikační činnost F. M. Bartoše stal i M. Jeroným Pražský.

Jeronym Prazsky - pravoslavny svetec?

Jakub Jukl

Příspěvek se pokusí zhodnotit osobnost Jeronýma Pražského z pohledu pravoslavné církve a odpovědět na otázku, zda je možné usilovat o Jeronýmovo prohlášení za pravoslavného světce. Zaměří se při tom na víru pražského filosofa, tak na historické zprávy o jeho kontaktech s pravoslavím.

Jeronymské poutě v Hostokryjích jako pokus o změnu duchovní krajiny první republiky

Jan Krško (Státní okresní archiv Rakovník a Ústav českých dějin FF UK)

Příspěvek popisuje zcela originální kult Jeronýma Pražského, který vznikl v obci Hostokryje na Rakovnicku. Zdejší samospráva v roce 1923 zbudovala obecní kapli, přičemž ji nechala vyzdobit ideovými prvky Církve československé. Reagovala tak na dominantní postavení tohoto vyznání v regionu. V souvislosti s postupem vedení obce předložil řídicí učitel návrh pojmenovat objekt po Jeronýmu Pražském. Otevření kaple se tak koncipovala jako první jeronymská pouť. Další poutě následovaly vždy první neděli po výročí Jeronýmova upálení. Celá věc působí na první pohled paradoxně, neboť Jeroným žádné historické vazby k Rakovnicku neměl. Tvůrci oslav ale chtěli vytvořit určitý protipól k Husovským vzpomínkám na Krakovci. Obě poutní místa se měla stát základními pilíři nového ideového obrazu Rakovnicka. Od Bílé Hory šlo dokonce o jedinou lokalitu, v níž stoupenci reformaci projevovali Jeronýmovi úctu. Význam Hostokryjí nicméně požadavků velkého náboženského centra neodpovídal. Účast na poutích klesala, takže již v průběhu třicátých let zcela zanikly.

Jeronym Prazsky jako buditel bujaré mládeže české

Peter Morée (Evangelická teologická fakulta Univerzity Karlovy)

Nejen Jan Hus měl svůj druhý život v českém nacionalismu 19. a 20. století, ale i Jeroným Pražský si vydobyl vlastní pozici. Přednáška se zabývá otázkou, jak se nacionalistická publicistika poradila s výzvou vytyčit pro Jeronýma samostatné místo vedle Mistra Jana Husa.

Puri Bohemi a Jeronym Prazsky

Martin Nodl (Centrum mediévistických studií, FLÚ AV ČR)

Na kvodlibetní disputaci v lednu 1409 představil Jeroným Pražský několik svých významných děl. Kromě *Štítu víry* a kvestie *O harmonii smysly vnímatelného světa* se jednalo o řeč *Chvála svobodných umění (Recommendatio artium liberalium)*. Zejména druhá část této řeči se vryla do paměti přítomných posluchačů, z nichž někteří později svědčili proti Jeronýmovi při církevním procesu ve Vídni. Ze zápisu z procesu se zdá, že největší kontroverze vyvolala Jeronýmova obhajoba možnosti studia traktátů Jana Wyclifa za účelem nalezení v nich přítomné pravdy. Jeroným však ve své řeči kladl důraz i na jiná důležitá témata, mezi něž patří i jeho záměr vyzdvihnout svatost českého národa a poukázat na jeho výsadní místo v českém království. Pražský mistr při tom

záměrně užíval výraz „praví, ryzí“ Čechové, *puri Bohemi*. Právě tento koncept „pravých Čechů“ bude předmětem přednášky.

Jeroným Pražský jako první český filosof? Filosofická a teologická dimenze jeho myšlení.

Ota Pavlíček (Filosofický ústav AV ČR a Collegium Europaeum FF UK & FLÚ AV ČR)

Jeroným Pražský jako první český filosof proslul i za českými hranicemi a je jako filosof dodnes připomínán. V přednášce proto poukážeme na hlavní milníky Jeronýmova působení na artistických fakultách a na základě Jeronýmových spisů ukážeme hlavní témata jeho myšlení. Uvidíme, že ačkoli Jeroným Pražský nikdy nestudoval teologii na teologické fakultě, měl velmi blízko k některým teologickým tématům z oblasti filosofické teologie prvních dvou knih *Sentencí* Petra Lombardského, základního teologického díla soustavně komentovaného středověkými teology. Nebyl tedy „čistým“ filosofem. Na příčiny a důsledky této skutečnosti se zaměříme ve druhé části referátu.

Alter Hieronymus Pragensis. C. 1368 – 1440

Jan Stejskal (Katedra historie Filozofické fakulty Univerzity Palackého)

V souvislosti se jménem mistra Jeronýma Pražského se nejpozději ve 30. letech 15. století začalo objevovat jméno Jeronýma z Prahy (Jana Jeronýma z Prahy), který byl jeho o něco starším vrstevníkem. Docházelo dokonce ke zmatkům a záměnám, na něž přeživší z Jeronýmů ve svých textech reagoval. Není divu - osudy obou Jeronýmů si byly v určitých momentech jejich životů blízké (studia v Praze, cesty do Polska a na Litvu, či úsilí na poli reformy církve). Jan Jeroným z Prahy se později stal řeholníkem v toskánském Camaldoli, ale o svou vlast neztrácel až do smrti zájem, soudě dle dochovaných textů, či účasti na jednání koncilu s husity v Basileji. Příspěvek se soustředí na ony styčné body životů obou Jeronýmů, ale i na názory (Jana) Jeronýma z Prahy na svého jmenovce.

Cestovatel Jeroným Pražský

Jaroslav Svátek (Centrum mediévistických studií FLÚ AV ČR)

Ve svém příspěvku se hodlám věnovat nedořešeným otázkám Jeronýmových cest, zejména pouti do Jeruzaléma, která se obvykle klade do roku 1408, a cestě po Polském království a Litevském velkoknížectví, k níž došlo někdy mezi lety 1411 a 1413. V příspěvku nepůjde pouze o časové a místní upřesnění obou cest, Jeronýmovo putování bude též vztaženo k širšímu kontextu tehdejší cestovatelské praxe: v případě polsko-litevské cesty se nabízí analogie s návštěvou šlechtice Guilleberta de Lannoy tamtéž v letech 1413-1414, v případě poutě do Svaté země celá škála bohemikálních i jiných svědectví z počátku 15. století.